

Mėgėjiškos sodininkystės 50-metis: tarp praeityje išpuoselėtų sodų ir ateities iššūkių

Rasa PRASCEVIČIENĖ

„ŪP“ korespondentė

Tai, kaip lietuviui, kokios profesijos atstovas jis bebūtų ir kokią aukštą postą beužimtų, svarbu turėti nors mažą žemės lopinėlį ir puoselėti jį savomis rankomis, bene geriausiai atspindi du skaičiai: gyvavimo penkiasdešimtmetį mininti Lietuvos sodininkų draugija šią dieną vienija per 200 tūkstančių narių, kurie 22 tūkst. ha pačių nederlingiausių žemės plotų, pelkynų ir žvyro karjerų per kelis dešimtmečius yra paverbę žydinčiais sodais.

Pirmąją šalyje sodininkų bendriją „Rūta“ (anuomet vadintą kolektyviniu sodu) dar prieš 60 m. įsteigė kauniečiai – Dirbtinio pluošto gamyklos darbuotojai. Netrukus jų pasekėjų ėmė sparčiai daugėti visoje Lietuvoje ir prieš 50 m. buvo oficialiai įkurta Lietuvos sodininkų draugija, kurios penkiasdešimtmečio jubiliejus praėjusį savaitgalį iškilmingai paminėtas Lietuvos sodininkystės ir daržininkystės institute Babtuose.

Gausiam būriui sodo bendrijų atstovų, į šventę suvažiavusių iš visų šalies regionų, Lietuvos sodininkų draugijos pirmininkas Vladislovas Butkevičius priminė, kad 1959-aisiais įkurta organizacija tarsi pratęsė buvusios Nepriklausomos Lietuvos sodų, vaisių ir daržovių augintojų draugijos, įsteigtos 1926 m., bei 1934 m. prie Žemės ūkio rūmų įkurtos Lietuvos žemės ūkio smulkiųjų šakų ir specialiųjų kultūrų draugijos „Sodyba“ veiklą. Pirmuosiuose šių organizacijų susirinkimuose buvo priimti priesakai puošti miestų ir kaimų aplinką, globoti želdinius, skatinti savo narius dirbti pasitelkiant mokslininkų rekomendacijas, rengti mokymus bei parodas. Visų šių priesakų stengėsi laikytis ir sovietmečiu susibūrę sodininkai mėgėjai.

„Kolektyvinius sodus steigė įmonės ir organizacijos, joms skirtuose plotuose suprojektuodamos sklypus. Šių įmonių administracijos ir profsąjungos reguliavo sodininkų santykius, teikė materialinę pagalbą įrengiant bendrojo naudojimo objektus, tiesiant kelius, įrengiant vandens telkinius. Administracijos ir profsąjungos sprendavo, kam skirti kolektyvinių sodų, nes norinčiųjų buvo kur kas daugiau nei atsiradavo naujų žemės plotelių“, – kalbėjo V. Butkevičius.

Dažnam sodininkui 6 a sklypeliai netrukus tapo ir papildomų pajamų šaltiniu. Ypač aktyvūs šiuo požiūriu buvo gėlininkai. Tulpių svogūnėliais darbštūs lietuviai ap rūpindavo visą Sovietų Sąjungą. Jie sugebėjo sukaupti lėšų bei įsteigti savo parduotuves ar prekybos kioskus didžiuosiuose Lietuvos miestuose bei rajonų centruose. Bitininkai irgi steigė savo parduotuves, nes, V. Butkevičiaus žodžiais, rinka bičių produktams „buvo nepasotinama“. Trūko tik cukraus bitėms maitinti...

Tačiau, pasak Lietuvos sodininkų draugijos pirmininko, nesklandumų išvengti nepavyko. 1987 m. Vyriausybės nutarimu miestų ir rajonų sodininkų, gėlininkų bei bitininkų draugijos buvo sujungtos į vieną agrokooperatinę organizaciją, kartu sujungiant ir jų turėtą turtą. Prasidėjo nesantikos metas, mat gėlininkai ir bitininkai turto turėjo, tuo tarpu so-

Įteikdamas simbolinį obuolį gausaus būsimų metų derliaus Lietuvos sodininkų draugijos pirmininkui Vladislovui Butkevičiui linkėjo Lietuvos sodininkystės ir daržininkystės instituto direktorius Česlovas Bobinas.

Vytautas Einoris – ne tik buvęs žemės ūkio ministras, bet ir daugiametis Lietuvos sodininkų draugijos pirmininkas.

dininkai – ne. Ir nors vyko bendri renginiai – respublikinės gėlių parodos, gražiausiai tvarkomų kolektyvinių sodų konkursai, gėlininkai ir bitininkai buvo nepatenkinti sodininkų dalyvavimu prekybos pelno dalybose. Mat kolektyvinių sodų nariai savo produkcijos parduodavo mažai.

1991 m. nutarta skubiai rengti respublikinį suvažiavimą ir gėlininkams, bitininkams bei sodininkams vėl išsiskirstyti į savo organizacijas ir gražinti jų turėtą turtą. „Deja, laikai keitėsi, iš užsienio Lietuvą užplūdo pigios gėlės, medus. Buvo privatizuoti ir į svetimas rankas perėjo dauguma gėlininkų ir bitininkų turėtų kioskų bei parduotuvių“, – apgailestaudamas sakė V. Butkevičius.

Tuo tarpu Sodininkų draugijos vienijami kolektyvinių sodų (pakeitusių pavadinimą į bendrijas) nariai laikėsi, nors beveik visi prarado šefuojančias organizacijas.

1992 m. buvo išleistas Vyriausybės nutarimas „Dėl sodininkų bendrijų narių sodų sklypų pardavimo ir nuomos“. Juo remiantis sodininkai mėgėjai galėjo savo sklypelius įsigyti lengvatinėmis sąlygomis. 2003 m. Seimas priėmė Sodininkų bendrijų įstatymą, beje, pirmąjį per visą mėgėjiškos sodininkystės gyvavimą.

Šiuo metu didžioji dauguma sodininkų draugijos narių jau yra sulaukę pensinio amžiaus, todėl finansškai remti savo organizaciją gali tik labai kukliai. Todėl organizuojant renginius, parodas bei konkursus prašoma Aplinkos bei Žemės ūkio ministerijų paramos.

Lietuvos sodininkų draugija nuolat bendradarbiauja ir su Lietuvos sodininkystės ir daržininkystės institutu. Šio instituto specialistai rengia sodininkams mėgėjams seminarus, skaitytus paskaitas, bet svarbiausia – savo mokslinėje

Jubiliejinis Sodininkų draugijos leidinys dainininkui Vytautui Šiškauskui įteiktas ne tik kaip šventės svečiui, bet ir kaip aktyviam sodininkui mėgėjui.

veikloje nepamiršta sodininkų mėgėjų lūkesčių.

„Šiuo metu visa Europa tarsi iš naujo atsigręžia į mėgėjišką sodininkystę, nes versliniams sodams reikalingi tik tam tikromis savybėmis pasižymintys vaismedžiai bei vaistrūmėliai. Tačiau mums labai svarbios ir senosios augalų veislės, kurias išsaugoti gali tik sodininkai mėgėjai“, – „Ūkininko patarėjui“ sakė Lietuvos sodininkystės ir daržininkystės instituto direktorius Česlovas Bobinas.

Ir nors šventės dieną netrūko gražių sveikinimų kalbų, gėlių bei apdovanojimų, sodininkai nepamiršo ir savo pastarojo meto problemų. „Ūkininko patarėjo“ kalbinamas Kauno susivienijimo „Sodai“ valdybos pirmininkas Romualdas Šeštakauskas teigė, kad šiuo metu savivaldybės neturi ne tik lėšų, bet ir noro kištis į sodininkų reikalus. Sodininkų bendrijų atstovai nepageidaujami nei seniūnijose, nei besikuriančiose seniūnaitijose, nei kaimo bendruomenėse. Iš sodininkų nuolat reikalaujama vienintelio dalyko: mokėti vis daugiau mokesčių.

„Mūsų bėdos prasidėjo prieš aštuonerius metus, kai susikūrė elektros, vandentiekio tiekimo, atliekų tvarkymo monopolijos. Ste-

bina, kad privatizuojant skirstomuosius tinklus Ūkio ministerija sodininkų bendrijas „pamiršo“, nors jų teritorijose elektros tinklai veikė jau kelis dešimtmečius. 2003 m. mus pasiekė nurodymas, kad sodininkai turi savo lėšomis įteisinti tinklus, o tada juos energetikai nupirks. Šiuokšles bus išvežamos irgi tik tuo atveju, jei patys nutiesime kelius. Net jei per sodų bendriją driekiasi respublikinės reikšmės kelias, sodininkai, tarsi nebūtų tokie pat Lietuvos piliečiai kaip visi kiti, juos turi remontuoti savo lėšomis“, – su nuoskauda kalbėjo R. Šeštakauskas. Pasak jo, bendrijų teritorijoje esančios valstybinės žemės nuoma padidinta dešimt kartų,

sodininkai verčiami atlikti tūkstančius litų kainuojančius kadastrinius matavimus, tuo tarpu nė vienas euras iš į Lietuvą ateinančios ES paramos dar nėra panaudotas sodų bendrijų infrastruktūrai gerinti.

„Manipuliuojant įstatymais dalis sodų bendrijų jau supirkta į vienas rankas ir tapo gyvenamųjų namų kvartalais. Įstatymiškai galima likviduoti bendriją susirinkime dalyvaujant vos 10 proc. jos narių. Taip atrišamos rankos komercinėms statyboms“, – prognozavo Kauno susivienijimo „Sodai“ valdybos pirmininkas. Pasak jo, ateinančioms kartoms galbūt sodų bendrijų iš tiesų nereikės ir jos sunyks savaime. Tačiau šis procesas turėtų vykti natūraliai.

O kad kol kas šie mėgėjiški sodai tikrai reikalingi, puikiai įrodė Lietuvos sodininkų bendrijos 50-mečio šventė, kurios metu tik pavydėti buvo galima garbaus amžiaus žmonėms, drauge su savo sodo kaimynais traukiantiems dainą. Nes tai akivaizdus liudijimas, kad „kolektyviniai“ sodai jau keli dešimtmečiai miestiečius gelbsti ne tik nuo didmiesčio dulkių, bet ir nuo susvetimėjimo.

Rasos ŽEMAITIENĖS nuotraukos